

EN BOGMAND SER TILBAGE

Af KAI FRIIS MØLLER

Det var før 1914 ikke almindeligt hertillands, at en forfatter havde indflydelse paa, hvorledes forlaget udstyrede hans bøger, og sandsynligvis vilde jeg næppe heller, da jeg som enogtyve-aarig udsendte mine første digte hos Gyldendal, have været i stand til at komme med noget fornuftigt forslag. I den alder er selve det at faa sine vers trykt i bogform en saa fantastisk oplevelse, at man er uhyre medgørlig, hvad angaar typografien. Jeg husker dog, at jeg studsede en smule ved at se bogen averteret som henhørende under kategorien »Bøger i smaa oplag og i særligt udstyr«, og da jeg et par aar efter som litteraturanmelder ved *Riget* igen stødte paa denne rubrik, tillod jeg mig at sætte et lille spørgsmaalstegn ved paastanden om udstyret. Peter Nansen ringede mig omgaaende op for med sorg i stemmen at bebrejde mig, at jeg ikke kunde læse indenad. Teksten, paastod han, var dog ganske ligetil: »Bøger i smaa oplag og i særligt udstyr« skulde selvfølgelig forstaas saaledes: »Bøger i smaa oplag og bøger i særligt udstyr«. Jeg kunde hertil kun sige, at hvis det var meningen, saa skulde han hellere skrive saadan i fremtiden. Forøvrigt var der i hele den paagældende bogrække kun siger og skriver een bog, hvis udstyr med nogen berettigelse kunde kaldes »særligt«.

En lejlighed til selv at forsøge mig med tilrettelægning af bøger fik jeg først andre tre aar senere, et stykke ind i den første verdenskrig. For at tilvende sig, hvad de kunde, af de nye rigmænds smudsige mammon havde flere ellers velmeriterede forlag fundet paa i huj og hast at genoptrykke gamle romaner af kendte forfattere i saakaldte bibliofil-udgaver, der oftest fremstilledes paa den maade, at man klaskede en flere gange anvendt og jævnt læderet maskinsats op paa et stykke svært haandgjort papir, som fik linjerne til at hoppe og danse og alle mere

udsatte tødler til at springe af bogstaverne. Jeg nedlagde i *Politiken* en skarp indsigelse imod disse falske bibliofiltryk og overvejede samtidig muligheden af at modarbejde dem ved at fremstille en eller anden mindre bog, der kunde tjene til eksempel paa, hvorledes »bøger i smaa oplag« burde tage sig ud for at fortjene prædikatet »og i særligt udstyr«. Spørgsmaalet var nu, hvad der skulde staa i bogen, men det gav sig af sig selv, da den fremragende tegner Axel Nygaard en skønne dag fortalte mig om sin varme interesse for Joost Ammans bibelske træsnit. Jeg opfordrede ham da til at følge i den gamle kunstners fodspor og illustrere en lille samling danske oversættelser af engelske *christmas carols* og franske *noëls* m. m., som jeg i tidens løb havde foretaget, tolv i tallet, med lige saa mange tegninger i træsnitmanér. Nygaard indvilgede, og jeg fik hurtigt forlagsboghandler Povl Branner (V. Pio) interesseret i tanken, som derefter realiseredes i et lille bind, betitlet *Tolv gamle Julerim*. Bogen blev sat med en jovial, tykmavet Schwabacher, hvis struttende initialer ikke harmonerede altfor godt med de stive minuskler i de tegnede overskrifter, der jo skulde svare til friserne, smaa gotiske kalkmalerier i sort og hvidt. Helheden havde imidlertid en egen naiv festivitas, som stemte godt nok med sindet i de gamle sange. Hvor vidt den lille bog opfyldte sit pædagogiske formaal, skal jeg dog ikke kunne sige; lidt for mange anmeldere, navnlig »udi provincie«, benyttede den som et paaskud til at efterplapre, hvad jeg havde skrevet om den falske bibliofili, som den just var et modtræk imod: »Her har vi igen et eksempel« etc., skrev disse skarpsindige hoveder.

Men for Axel Nygaard og mig blev denne publikation optakten til et samarbejde, der i krigens to sidste aar satte et særligt præg paa V. Pios Forlag. Det udfoldede sig regelmæssigt i serien *Pios Vignetbøger*, saaledes kaldet efter det attende aarhundredes *livres à vignettes*, som det lille venlige bibliotek dog ikke kom til at minde paafaldende om, end ikke i formatet, der var tænkt nærmest aflangt, men blev næsten kvadratisk, fordi det var umuligt at opdrive et papir med de rette maal. Overlevende uindbundne eksemplarer illustrerer ved omslagets udseende de fatale tilstande paa det danske papirmarked i en krigstid. Det engelske pergament-papir, der var valgt til omslag for hele serien, og hvoraf grossisten paastod at have rigeligt forraad, meldtes alligevel hurtigt udsolgt og

maatte erstattes med et stykke tysk *ersatz*, der var skuffende at se til, men i løbet af faa aar blev brunt og skørt, som havde det været ude for baade ildsvaade og vandskade, hvorimod de første binds engelske papir har bevaret sig uændret igennem en menneskealder.

Til trods for den slags materielle genvordigheder var arbejdet med denne serie en højst fornøjelig leg. Det var morsomt at oplede egnede

O bed til JESUM Christ at han
Dil os voert Liv forsøde/
Og vende Dødens Aften om
Til evig Morgenrøde!
Hvor er det søde Stødebarn?
Hvor faar vi ham at stue?

tre · skønne · skibe

Jeg sad i Lø af en Sycamor/
En Sycamor, en Sycamor;
Mit Blif langt ud over Havet foer
I Julegryets Glans.

Tre skønne Skibe jeg felse saa/
Jeg felse saa/ jeg felse saa/
Med JESUS, Marie og Joseph paa
I Julegryets Glans.

Joseph/ han sløjted/ Marie sang/
Marie sang/ Marie sang/
Og alle Kløffer paa Jorden Klang/
Tu GUD kom her tillands!

23

tekster, og allermorsomst at udpølse typografien, der varieredes efter indholdet i de enkelte bind, saa de indenfor rammen af det fælles format optraadte hvert med sin individuelle karakter. Princippet for tilrettelæggelsen kan betegnes som en stræben efter dette ideal: en typografisk stil, der spillede musikalsk paa saa og saa mange mindelser om den tidsalder, hvorfra teksten eller temaet var hentet, og samtidigt tilfredsstillende nutidens krav om let læselighed. Jeg husker ikke længere, hvor mange bind serien ialt løb op til, men jeg mindes et par af de smaa

Tolv gamle Julerim, udsendt hos V. Pios boghandel, Poul Branner, 1916. Format: 160 × 250 mm.

bøger med særlig sympati, fordi de nogenlunde opfyldte den fordring, jeg havde stillet til dem, om at virke i lige grad ornamentale og saglige.

Den ene er et optryk af Simon Meislings smukke metriske versioner af de græske hyrdedigtene Bion og Moschus, hvori vi havde tilstræbt en ren og sval empire-stil; det andet er det lille samlebind *Om Tobak*, hvis kompakte kolumne af smaa tætte saakaldte »Plantin«-typer har-

TOBAKKEN OG POESIEN

Amice uobis herba
THORUS: Hymnus Tabac.

POETERNE INDELES AF LITERATURHISTORIKERNE efter saa mange kunstige Skemaer, at det maaske for en Gangs Skyld kunde være forfriskende at gøre ogsaa dem til Genstand for den naturlige Sortering, som almindelige Dødelige hver Dag underkastes af Alverdens Statsbaner: Delingen i Rygere og Ikke-Rygere. Heinrich Heine har i *Das Buch Le Grand* Kap. XIII gjort Tiløb til en saadan Inddeling —, et Forsøg, som imidlertid er stærkt præget af den sørgelige Perfid, der var Manden egen, idet han af Tobakkens Fjender paa Parnasset kun nævner Spidserne Goethe, Hugo og — ham selv, medens dens Tilhængere som Repræsentanter maa nøjes

5

monerer ypperligt med baade det buttede format og med de massive fustager og negre i reproduktionerne af de gamle tobakskarduser.

Af større typografiske arbejder, jeg førte tilsyn med i det par aar, hele herligheden varede med V. Pio som, om jeg saa maa sige, bibliofilan-trop, kan nævnes Johannes Dams Dante-oversættelser, der blev trykt hos Martius Truelsen i min tilrettelægning (hvad der gav Dam anledning til den muntre brander, at jeg var hans over-sætter), og Charles Kjerulfs Bellman-fordanskning samt, ganske særligt, den danske version (pudsigt nok lagt i hænderne paa en nødstedt herboende nordmand) af Choderlos de Laclos' bærømte roman *Les Liaisons Dangereuses*. Jeg havde i tidens løb tabt dette værk af syne og mindedes fra dets udførelse kun min utilfredshed med den anvendte skrift, som ikke havde

mange berøringspunkter med Louis Seize-tidens franske bogtryk. Men da jeg efter mange aars forløb igen stødte paa bogen, formede gensynet sig glædeligere, end jeg havde ventet; kolumnens graa farve stod smukt til de reproduktioner i sepia af samtidige kobberstik, der akkompagnerede teksten, og Nygaards initialer i perlekæde-manér knyttede billederne og satsbilledet sammen med baade ynde og myndighed. Helt tilfreds med bogen blev jeg dog først, da en forlægger af den særlige slags, der blomstrede voldsomt op i besættelsesaarene og afblomstrede umiddelbart efter, af en eller anden grund udsendte en ny oversættelse af Laclos' roman i en typografisk tilrettelægning, der var lige saa stiløs, som illustrationerne var fornærmeligt dilettantiske.

»De farlige Bekendtskaber« betegnede afslutningen paa mit samarbejde med V. Pio, der kort tid efter blev amalgameret med Jespersens Forlag. I det par sæsoner, det stod paa, var det mig saa tilfredsstillende baade som leg og som arbejde, at jeg ofrede det al min tid uden at tænke paa at tage mig den rimeligt betalt. Saa længe man endnu befinder sig i tyverne, er det en stor ting alene at faa lov til at realisere nogle af sine idéer, og jeg følte mig rigeligt honoreret, naar jeg i Trydes kgl. Hofboghandel paa Østergade regelmæssigt saa mine udgivelser placeret fint paa den hylde midt i vinduet til venstre, hvor denne kræsne kender af smukt tryk anbragte det lille udvalg af nye bøger, han mente særligt at kunne anbefale til ligesindede. Der var tilmed et klækkeligt ekstrahonorar i den oplevelse, naar man kom til Stockholm, da at se Trydes eksempel fulgt af den lige saa kongelige Fritsche.

Disse opmuntringer gjorde mig dog paa ingen maade blind for de let paaviselige mangler ved de bøger, jeg hidtil havde tilrettelagt. Hvor megen omhu jeg end havde lagt i dette arbejde, havde jeg hele tiden haft følelsen af, at dette kun var et famlende forspil, og at naar først krigen engang fik ende, skulde spillet for alvor begynde, for saa maatte man da endelig kunne faa de rigtige papirsorter og, hvem ved, maaske endogsaa de rigtige franske og engelske skrifter til afløsning af den evindelige Genzsch-Antikva.

Men da krigen virkelig blev forbi, gav fredens problemer folk saa meget andet at spekulere sig graahaarede over, at den nyvakte interesse for bogkunst foreløbig suspenderedes. Det var en *austerity*-periode, hvor alverden klædte sig, om ikke i sæk og aske, saa i triste blommefar-

vede regnfrakker, alt mens der mellem potteplanterne i vinduerne i de endeløse nye toværelses-karréer blomstrede et utal af smaa skilte op, fra hvilke disse dygtigt sobre inskriptioner i eet væk sang deres lille monotone vekselsang: »Støvsuger udlejes« og »Revision udføres«.

Depressionen ramte føleligt det ærværdige Thieleske bogtrykkeri i Val-kendorfs-gade, hvor jeg havde ladet de fleste af mine arbejder udføre i den Pio'ske periode og derfor haft min daglige gang. Der var en egen solid hygge over interiøret, og den understregedes fint af den gamle, hvidhaarede faktor, som residerede i forkontoret og dér underholdt de ventende med morsomme kulturbilleder fra svunden tid og anekdoter om historiske skikkelser. Hans yndlingsfigur blandt disse var den oprindelige Frederik Hegel, om hvem han fortalte, hvorledes han længe efter, at han havde tjent sin første million, stadig havde forstaaet at bevare en saadan mine af ædel armod, at alle Københavns bogtrykkere af respekt for en saa iøjnefaldende idealisme ligefrem kappedes om at betjene ham paa langt favorablere vilkaar end deres øvrige klienter. Saafremt virksomhedens egentlige leder, den dygtige og venlige faktor Nielsen, lod vente yderligere længe paa sig, foreslog den gamle herre med en generøs gestus, at man tog plads i »det birketræs«, chefskontoret ud til gaarden, der altid stod ledigt undtagen lige en timestid om formiddagen, hvor trykkeriets ejer, en saakaldt »kendt københavner« residerede i sofaen, let gabende og utaalmodigt trommende med fingrene paa bordpladen, medens han afventede en eller anden udbetaling, før han begav sig afsted til frokosten hos Nimb. Mit instinkt sagde mig, at denne joviale herre med sin overvældende interesse for husets kontante beholdninger og dertil svarende komplette mangel paa faglig indsigt i al sin barnlighed var virksomheden en farlig mand, hvad jeg en dag gav ham saa smaat at forstaa ved at henstille til ham, at han til en afveksling nøjedes med nogle af de korrektur-aftræk af 500 kr.-sedler, som papirkurven struttede af. Heroverfor gjorde han imidlertid bestemt gældende, at hans hæderlighed forbød ham at betale med pengesedler, der kun var trykt paa den ene side. Sedler, som var trykt paa begge sider, blev dog efterhaanden sjældenheder i det gamle hus, og selv saadanne »plovmand«, som var blanke paa bagsiden, blev det fuldstændigt ribbet for, da Nationalbanken oprettede sit eget seddeltrykkeri. Hvor stærkt det end følte, kom det ikke overraskende, da en

skønne dag midt i trediveerne den mere end halvandet-hundred-aarige virksomhed standsede for bestandig.

Ved et tilfælde var jeg igen engang blevet klient hos H. H. Thiele umiddelbart før sammenbruddet, og, som det sømmer sig for en gangen, var det i en mørk vinterlig midnatstime, jeg sammen med en enlig sætter færdedes der for sidste gang, optaget af at sætte skik paa en epistel à la Holberg, sat med husets gode Leibnitz-fraktur, som jeg aldrig mere skulde arbejde med indenfor disse gode gamle ærværdige mure, men dog heldigvis snart gense efter dens korte gammelkøbenhavnske flytning fra Valkendorfs-gade over i Pilestræde.

Paa dette tidspunkt havde jeg ellers længe kun i ny og næ haft lejlighed til at sysle med tilrettelægning af bøger. De første aar efter verdenskrigen tilbragte jeg mere i udlandet end hjemme. Helt slap jeg dog aldrig drømmen om en ny typografisk idyl, som den jeg under krigen havde hygget mig i hos H. H. Thiele i Valkendorfs-gade. To bestemte oplevelser ude i det fremmede fik denne længsel til at blusse kendeligt op.

Den ene var et besøg i Plantin-museet i Antwerpen. Hvilken fryd for en *bookman* at vanke om i dette stolte bogtrykkerpalæ, hvor Max Roose har rejst det ædleste mindesmærke, der nogen sinde er blevet bogkunsten til del. Jeg vandrede igennem de fredlyste sale, jeg bladede i folianter og kvarter, jeg gik kobbertrykpladerne efter, og jeg hilste paa de gamle presser, der endnu friske og rørige blot syntes at vente paa, at svendene skulde komme fra middag. Mæt af indtryk satte jeg mig tilsidst til rette i den store kølige stue, der er opkaldt efter husets lærde ven, polygrafen Justus Lipsius, som for selv at læse korrektur paa sine skrifter siges at have boet længe ad gangen i dette mørkt paneleerede værelse, hvis vægge er beklædte med svært guldornamenteret sort Cordova læder. Jeg sad i den lærdes egen strenge stol, jeg saa i tankerne mine egne korrekturer paa den tomme læsepult foran mig, og jeg ønskede mig tilbage til den humanismens glanstid, da skribent, forlægger og trykker samarbejdede i det samme hus, forenede i samme idé, tanken om *Bogen*.

En anden oplevelse, der ogsaa kaldte paa typofilen i mig, var af mere kompliceret art. Til min bekendtskabskres i London hørte en aristokratisk udseende ung mand, søn af en digterinde, jeg havde beundret i

mange aar, og selv en blanding af en digter og et digterværk, lidt af en *beau ténébreux*, et barn af aarhundredet, typisk for sit desillusionerede og rebelske slægtled, hvis forbitrelse over den officielle *cant* hos ham gav sig yderst drastiske udslag. Han havde under krigen været militærnægter og var efter sejren blevet militant kommunist. Den dag, da *the Cenotaph* afsløredes i Whitehall under tilstrømning af tusindvis af forældre, som havde mistet en søn i krigen, opkastede han midt paa forsiden af Lansbury's *Daily Herald* dette chokerende spørgsmaal: »Hvem er den ukendte soldat?« — for selv at besvare det med den endnu mere rystende forklaring, at den ukendte soldat var en stakkels *shell-shocked* britisk menig, der var blevet skudt ned bagfra af en britisk officer. Han gik endog saa vidt i sin opsætsighed mod de vedtægter, det engelske samfund i hine tider endnu hvilede paa, at han aldrig klædte sig i kjole og hvidt, end ikke i *dinner jacket* og sort, men optraadte i selskabslivet i et toradet blaat jakkesæt og med det rødeste røde slips. Selv dette flagrante brud paa skik og brug blev ham dog tilgivet — formodentlig, fordi tøjet tydeligt nok stammede fra en af mestrene i Savile Row, og det bolchevikiske flag af et højrodt slips var af den sværeste silke og maatte have kostet et par guinea's hos Lord i Burlington Arcade.

Han var da i sandhed den nitideste af samfundsomvælttere, men derfor kunde hans heftige agitation jo godt en skønne dag vælte ham selv omkuld. Det vilde have været skade, da hans egentlige talent laa paa et ganske andet felt end det politiske, idet han fra sin fader, der var forlagsleder og en anset arrangør af nobelt bogtryk, havde arvet et udpræget anlæg for typografisk tilrettelægning.

En dag havde han foræret mig et par nydeligt udførte brochurer, han selv havde fremstillet i det næstsidste krigsjaar som propaganda for en sammensværgelse ved navn »Ligaen for Pavens fred«, hvis bestræbelser for saa vidt faldt godt nok i traad med hans senere politiske aktivisme, idet Paven — »stakkels lille Benedetto«, som Johannes Jørgensen overbærende kaldte Hans Hellighed i mundtlig omtale — var stærkt pro-tysk og ligesom Ford ivrede for en fredsslutning i 1917 uden sejr eller nederlag.

Tendensen i brochurerne tiltalte mig just ikke, men det gjorde derimod i høj grad det typografiske arrangement, som røbede den fødte bogkunstner. Modsætningen imellem den klassiske stil i disse tryksager

og deres ophavsmænds temmelig hektiske journalistik gav mig noget at spekulere over, og en skønne aften, da vi sammen med en fælles veninde befandt os paa vej i en taxi fra eet litterært selskab til et andet, busede jeg ud med resultatet af mine spekulationer. Ivrigt sekunderet af venden den tog jeg mig for at prædike fornuft for den unge hedspore: blæs paa al politik og dyrk Deres egentlige kald, som er at skabe smukke bøger.

18

Nye Intelligensblade

September 1922

for deres bar for alle har uden afbrudt sig nogle Maanedes den 11ste aars dag da den 27de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort.

LUIS DE GONGORA (1851-1922) er maade den af Spanien stamende Digter, hvis By har været et stort og levende Oaseklima. Tilfødt af dem Sømand og en af de mest berømte digtere i den spanske litteratur. Han var en af de mest berømte digtere i den spanske litteratur.

LUIS DE GONGORA Y ARGOTES SOMET OM MADRID

En af de mest berømte digtere i den spanske litteratur. Han var en af de mest berømte digtere i den spanske litteratur. Han var en af de mest berømte digtere i den spanske litteratur.

September 1922

Nye Intelligensblade

17

NR. For digteren om den anden Reiser har på grund af den nye Lovgivning, som er blevet offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort.

Etik.

ET MAKVERK DEN 11DE MAANEDEN 1897. Digteren om den anden Reiser har på grund af den nye Lovgivning, som er blevet offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort.

De forskellige Digtere som ligesom de fleste har været af den nye Lovgivning, som er blevet offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort.

Dreie for Forening.

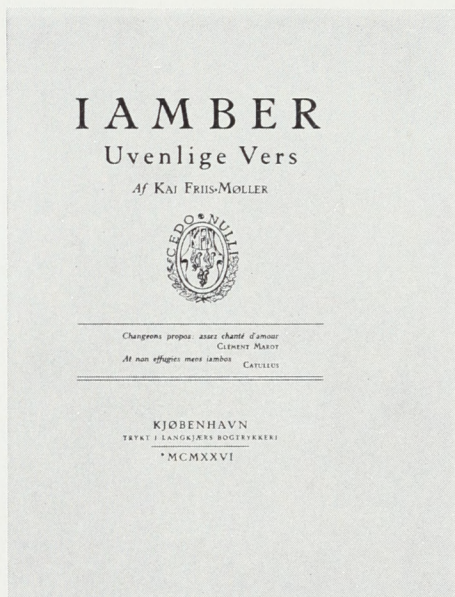
FORKATTEFORENINGEN CONTRA FORFATTERTILLET Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort.

Fremmede Medlems

BREV FRA ENGLAND. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort. Den 11de Maanedes 1897 blev offentliggjort.

Det var en højst alvorligt ment formaning, som dog ikke i øjeblikket syntes at gøre dybere indtryk paa vor ledsager, og som han sikkert længst havde glemt, da han et par aar senere var kommet efterlevede den. I mellemtiden havde han drevet sin udfordrende aktivitet som idealistisk samfundsterrorer op til et toppunkt, men dermed havde han ogsaa løbet linen ud. Da hans navn igen kom paa tale, var det for det absolut godes skyld; en artistisk udgiver-virksomhed i slægt med den, der øvedes af forskellige private presses, men anlagt efter en større maalestok og et smidiger princip, idet han samarbejdede med flere trykkerier, hvorved han blev bedre i stand til at variere sin typografi i over-

ensstemmelse med de forskellige emner. Foretagendets i dag berømte navn var *The Nonesuch Books*, og dermed har jeg røbet, at manden var ingen ringere end Francis Meynell, nu Sir Francis, en central og venereret skikkelse i den engelske bogverden, hvor hans seneste bedrift har været at sætte ny og noblere skik paa de officielle tryksager fra statens officin, *His Majesty's Stationery Office*.

Naar jeg med en saa inderlig overbevisning raadede det smukke problembar Francis Meynell til helt at hellige sig bogkunsten, var det, fordi jeg selv, hvis tilværelse netop paa dette tidspunkt formede sig for hver dag mere problematisk, jævnlig længtes efter den lise, det vilde være igen at laase mig inde med en typografisk opgave som Justus Lipsius med korrekturerne paa sine lærdomsværker i det dejlige svale panelværelse i Plantins trykkeri.

Men da jeg i 1922 igen slog mig ned i København, var der ikke dér større efterspørgsel efter andet bogtryk end det rent industrielle. At fejlen ikke var bogtrykkernes, fik jeg en trøsterig fornemmelse af under mit samarbejde med Langkjærs bogtrykkeri, som generøst paatog sig

at udsende et lille tidsskrift for mig, kaldet *Nye Intelligensblade*, der blev trykt saa nydeligt med haandsat fransk antikva paa engelsk featherweight, at foretagendet tiltrods for en overraskende efterspørgsel og en respektabel annonce-portefølje aldrig kunde indbringe en øre mere, end hvad fremstillingen kostede. I tilgift til denne hurtigt afsluttede bladvirksomhed affødte mit samarbejde med Langkjær et par smaabøger,

ovenfor nævnt blev denne Dødsdom omstødt af Parlamentet. (De i denne Bog forekommende Billeder er følgende: paa Titelbladet (i forrindset Omgivelse) et af Felzenc i Sypor Gachants Kvindens Dødsdom. Pag. ix: Glandsbillede fra den ældste eksisterende Villon-Udgave (Pierre Levet / Paris m.cccc.lxxxix) formentligt forestillende Digteren. Pag. xii: et Villon-Portræt fra Crepetels ottie Aar senere Udgave. Døerfor pag. xxx: en Illustration til Epitaphium fra Pierre Levet's Udgave. R. f. D.

xii

**Om Døden / et Brudstykke
af Villons store Testamente:
Stroferne xxxix / xl og xli . .**

Jeg ved / at fattigfolk som Rige /
Dg Præst som Lægmand ligesaa /
Dsi / lad og klo og dum tillige /
Skrulle og sønne / store / smaa /
Damer med strulle Kræver paa /
Dm saa de er af fornem Stand
Dg stræbet af tra Cop til Coa /
Siar Døden klo i alle Aand.

Dg huer / som vor / dor siebt i Aaande
(Om Paris / helena man led) /
Saa ham forgaat helt Cleer og Aande:
Paa Dierter sprøtter Dalde ned /
Saa svædet han / Gud ved hvad Døed:
Dg ingen lindret ham hans Kløed:
Dan ei af Børn og Hoskønd ved /
Som vil for ham den Strid ustride.

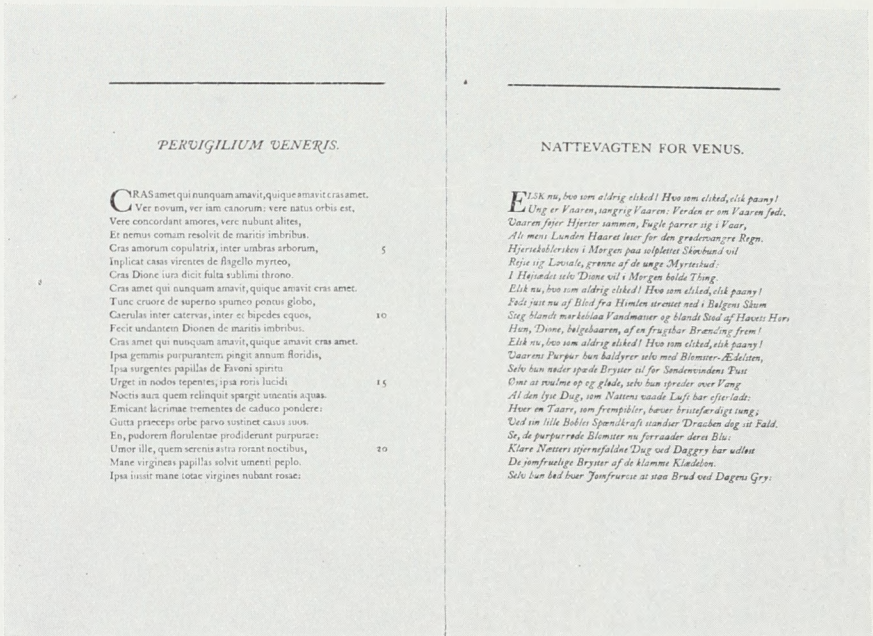
Svimmel gør Døden ham og gul /
Alt Kåsen stramme / Pulsen snævre /
Hans Hals bli'r svullen / løst hans Gul /

xlii

bl. a. en samling satiriske vers, *Jamber*, hvis titelblad voldte bestyreren Carl Rasmussen og mig adskilligt hovedbrud, som vi, da resultatet forelaa, begge fandt, havde lønnet sig rigtig pænt.

Først en halv snes aar senere frembød der sig igen en lejlighed for mig til fra tid til anden at gaa og pusle i et sætteri, som jeg havde gjort det i Thieles. Johan Olsen havde efter genoplivelsen af det gamle Berlingske Bogtrykkeri sat sig i forbindelse med mig for at bede mig affatte en tekst, der skulde smage en smule henad husets berømteste klient, Ludvig Holberg, og det hermed indledede bekendtskab

førte til et samarbejde, omfattende i alt tre opgaver. Paa Olsens opfordring blev jeg medarbejder ved den af Gunnar Biilman Petersen tilrettelagte bog om de gamle vægtervers, og derefter fulgte i 1934 tilrettelægningen af det lille bind ballader af François Villon, hvori trykkeriets gode engelske fraktur blev præsenteret i en udstrækning som aldrig før. Da denne skrift, skønt endelig udformet i det attende aarhundrede,

er holdt saa tæt op ad middelalderlige forbilleder, at den ikke er helt letlæselig for uøvede øjne, var det lidt højt spil at anvende den alene, uden nogensomhelst forsonende tilsætning af almenfattelig antikva, en hel bog igennem, selv om ogsaa bogen kun var paa to ark. Enhver, der i Bibliothèque Nationale i Paris har set de ældste Villontryk, vil imidlertid forstaa, at fristelsen ikke var til at overvinde, saa paafaldende nær som man ved hjælp af Caslons *Old Black* kunde komme første-udgavens rent gotiske stil. Spillet imellem satsen og de kraftige, naive træsnit blev faktisk ganske det samme i dette nye danske tryk

som i det smaa fem hundrede aar ældre parisiske, og jeg havde en lykkelig følelse af her omsider at have realiseret, hvad der havde forsvævet mig i *Tolv gamle Julerim*, nemlig det helt dækkende typografiske udtryk for tekstens middelalderlige aand.

Som en modsætning i klar humanistisk stil besluttede vi næste aar at udsende min oversættelse af det senromerske foraarssdigt *Pervigilium Ve-*

Non sum qualis eram bonae sub
regno Cynarae

AF ERNEST DOWSON

I Nat, aa sidste Nat, mellem hendes Mund og min
Der faldt din Skygge, Cynara! Dit Pust du god
Ud paa min Sjæl i Nat, midt mellem Kys og Vin;
Og jeg var trostøt og syg af gammel Vaade,
Ja, trostøt som mit Hoved sank i Nød:
Jeg har været tro mod dig, Cynara! paa min Maade.

38

Den hele Nat slog hendes Hjerter varmt mod mit,
Mens Natten lang hos mig i Lyst og Savn hun laa,
Og hendes køble røde Læber kyssed blidt;
Men jeg var trostøt og syg af gammel Vaade,
Da op jeg vagede til en Dæmring græs:
Jeg har været tro mod dig, Cynara! paa min Maade.

Jeg har glemt meget, Cynara! sprogt for hver Vind -
Street Røser, Røser vilde, hvor jeg i Dunsen sprang,
At rydde dine blege Liljer af mit Stød;
Men jeg var trostøt og syg af gammel Vaade
Den ganske Tid, fordi den Dans var lang:
Jeg har været tro mod dig, Cynara! paa min Maade.

Jeg skreg paa vilde Musik og frygtig Vin,
Men var saa Fæten al- og blegred Lampens Sker,
Da faldt din Skygge, Cynara! hver Nat blev din,
Og jeg er trostøt og syg af gammel Vaade,
Ja, hungerer mod den Mund, jeg mest har kær:
Jeg har været tro mod dig, Cynara! paa min Maade.

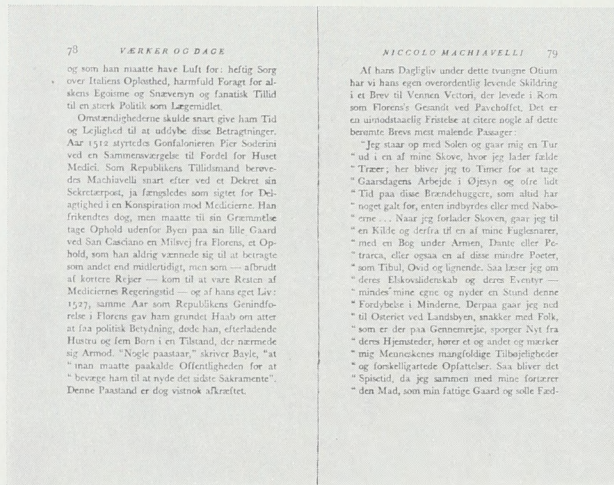

39

neris — paa dansk *Nattevagten for Venus* — i et stateligt kvartformat med den latinske tekst sat med Caslon antikva paa venstresiderne og de tilsvarende danske vers med kursiv paa højresiderne. For husets daværende overfaktor, Aage Wantzin, og mig blev dette arbejde fuldt af den lystigste leg med detaillier, der afbalanceredes i et minutiøst udregnet mønster, hvis æstetiske harmoni beroede paa dets logiske konsekvens.

En beslægtet, blot endnu mere kompliceret opgave blev nogle aar senere Aksel Danielsen og jeg stillet overfor, da det drejede sig om opsætningen af en række kærlighedsdigte, oversat fra flere forskellige sprog

som tekster til et lille galleri af kvindestudier af Einar Utzon-Frank. I dette tilfælde var altsaa tilrettelægningsens æstetiske og tekniske problemer forbundet med det endnu frygteligere problem angaaende selve bogens litterære komposition: at skulle opstøve digte, som ikke alene harmonerede saa godt med de givne tegninger, at det for læseren kunde tage sig ud, som var tegningerne illustrationer, inspirerede af hver sit digt — men som tillige var hverken en linje længere eller kortere end at de kunde passes sammen med de foreliggende billeder! Da denne

hovedpine først var forvunden, gik arbejdet, der fra nu af var et intimt samarbejde mellem Danielsen og mig, virkelig som en leg, hvis lystighed har præget, tror jeg, hver side i bogen og ganske særligt det muntert meddelsomme titelblad.

Bortset fra det par af etablisementets gavebøger, jeg har skrevet eller dog skrevet i, men for hvis typografiske udformning æren naturligvis først og fremmest tilkommer Aksel Danielsen, har vort samarbejde i de senere aar væsentlig drejet sig om nye udgaver for Gyldendal af ældre skrifter fra min haand paa saavel vers som prosa. De sidste repræsenterer baade i format og udstyr en norm, jeg gerne vil lægge navn til: en let haandterlig og let læselig lille bog, som alligevel fremtræder med

en vis værdighed, takket være navnlig et par genoplivede nette træk fra forrige tiders bogfremstilling som dobbeltstregen over kapitel-overskrifterne og brugen af anførselstegn for hver linie i alle citater. Denne tilsyneladende letsindige rутten med anførselstegnene har i virkeligheden, som det meste af, hvad der var skik og brug blandt franske og engelske bogtrykkere i det attende aarhundrede, en uhyre fornuftig begrundelse. Enhver ved, hvor let man, naar der anvendes samme skriftgrad, kan forveksle et længere citat med forfatterens egen tekst, saafremt der kun forekommer et enkelt anførselstegn udfor det første anførte ord. En saadan forveksling er udelukket, naar anførselstegnet gentages foran hver af de citerede linjer. Tillige kan dette tegn, vel at mærke, hvis man holder sig til omvendte kommaer, danne et yderst oplivende ornament, navnlig, naar man viser en smule større dristighed, end danske typografer er tilbøjelige til, med hensyn til afstanden mellem tegnet og teksten. Det længste mellemrum, man kan faa en dansk bogtrykker til at bevilge, er paa een type-bredde; det mest virkningsfulde er imidlertid halvanden; derved bliver det citerede stykkes indrykning markant, medens samtidig rækken af anførselstegn ved sin relative isolation faar karakter af en dekorativ bordure — uden derfor at gøre mindre nytte.

Endnu er det som sagt ikke lykkedes mig at opnaa det rette forhold mellem citationstegnet og citatet, men det kommer forhaabentlig nok om endnu et aarti eller to. Jeg vil da kunne gaa i min grav med god samvittighed efter at have formuleret denne testamentariske bestemmelse, at der paa gravstenen skal optegnes disse to points i min favør: Han genindførte anførselstegnene foran hver citeret linje samt kolofonen bag i bogen, der giver alle behørigte oplysninger om de faktorer (i ordets videste forstand), af hvis harmoniske samspil den er opstaaet. Hertil bør dog helst føjes en fodnote, hvori jeg frikendes for enhver andel i kolofonens mærkelige udvikling i de senere aar til noget i retning af biografprogrammets og radiospeakerens nivellerende opremsning af samtlige medvirkende, som gaves der slet ikke længere nogen forskel paa folk og matroser.